

Avrådan från hostdämpande eller slemlösande läkemedel vid hosta

Regional samverkansgrupp läkemedel rekommenderar att förskrivare i de flesta fall avstår från att ordinera hostdämpande eller slemlösande läkemedel vid hosta.

Denna rekommendation gäller Sydöstra sjukvårdsregionen (Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Östergötland). Underlaget är framtaget av RSG läkemedel i samarbete med terapigrupperna Astma/KOL, Infektion och Barn i Region Kalmar län.

Rekommendation

Förskriv inte hostmediciner – varken hostdämpande eller slemlösande – till akut eller kronisk hosta i de flesta fall. Evidensen är svag och ofta motstridig, och effekten är sällan bättre än placebo. I de fall en hostdämpande effekt erhålls farmakologiskt av exempelvis etylmorfin, anses riskerna för det mesta överväga nyttan. Bedömningen är alltid individuell och undantag kan göras, till exempel vid vård i livets slutskede eller andra särskilda fall.

Utred bakomliggande orsaker vid behov. Egenvårdsråd som kan prövas vid akuta besvär är att dricka rikligt med vätska, gärna varma drycker, eventuellt med honung i (dock ej till barn under 1 år). Fysisk aktivitet kan bidra till att mobilisera slem och höjd huvudända kan vara gynnsamt nattetid.

Bakgrund

Hosta är en vanlig orsak till att patienter kontaktar sjukvården. Hosta kan vara en del av akuta tillstånd, såsom virusorsakad övre luftvägsinfektion eller pneumoni, eller kroniska tillstånd, såsom astma, allergi, KOL, hjärtsvikt, lungcancer eller refluxsjukdom. Hostan är en reflex för att få upp slem och partiklar från luftvägarna och i samband med luftvägsinfektioner utgör hostan en viktig del av immunförsvaret.

Orsakerna till denna avrådan från förskrivning av hostmediciner är att de aktuella läkemedlen sällan bedöms ha en nytta-riskvärdering som motiverar förskrivning:

1. Symtomatisk behandling av hosta riskerar fördröja utredning och behandling av underliggande tillstånd.
2. Hostmediciner kan ha potentiellt allvarliga biverkningar och vissa medför en risk för missbruk. Risken för biverkningar är mer uttalad hos barn och sköra äldre patienter.
3. Den vetenskapliga evidensen för hostmediciner är svag och effekten sällan bättre än placebo.

Utöver ovanstående är hostmediciner ofta dyra för patienterna och saknar för det mesta förmån. Förskrivning av hostmediciner tar även sjukvårdens resurser i anspråk.

Rekommendation av receptfria alternativ är tveksam, då inte heller de har någon bevisad effekt.

Exempel på receptbelagda läkemedel

Hostdämpande

- Etylmorfin (Cocillana-Etyfin, Lepheton) påverkar opioidreceptorer i centrala nervsystemet. Metaboliseras via CYP 450-enzymerna 2D6 och 3A4, vilket innebär oförutsägbar effekt och risk för läkemedelsinteraktioner. Vanliga biverkningar är illamående, kräkningar, förstoppning och kramp i gallvägarna. Missbruk förekommer och oavsiktliga dödsfall har skett.
- Noskapin (Nipaxon) och Pentoxiverin (Biseltoc): Enligt FASS central icke-narkotisk hostdämpande effekt, men övertygande evidens saknas.

Slemlösande

Ett problem med perorala slemlösande läkemedel är att koncentrationen i luftvägarna blir för låg för att utöva någon signifikant slemlösande effekt där. De vanligaste substanserna är:

- Acetylcystein: Saknar dokumenterad effekt vid hosta och anses inte längre vara indicerat vid KOL i normalfallet. Enligt FASS saknar den orala lösningen mukolytisk effekt i luftvägarna. Varje brustablett innehåller dessutom mellan 100 och 200 mg natrium, vilket kan vara negativt för vissa patientgrupper.
- Bromhexin (Bisolvon): Ska minska slemmets viskositet, men mekanismen är inte helt belagd och evidensen tveksam. Mollipect, Etrilect och Mollisupradin innehåller förutom bisolvon även efedrin, med centralstimulerande effekt på adrenerga alfa- och betareceptorer och biverkningar som hjärtklappning, högt blodtryck, sömnlöshet och miktionsbesvär.
- Guaifenesin (Nipenesin, Theracough): Liknande mekanism som bromhexin. Svag och motstridig evidens.

Källor

[Hosta | Luftvägsinfektioner – Läkemedelsboken 2025](#)

[Knapphändig evidens för hostmediciner – Janusinfo 2022](#)

[Treatments for cough and common cold in children - BMJ 2024](#)

[Over-the-counter medications for acute cough in children and adults in community settings - Cochrane Reviews 2014](#)

[Cough medicines for children – time for a reality check – Paediatric Respiratory Reviews 2023](#)

[Revisiting the Safety of Over-the-Counter Cough and Cold Medications in the Pediatric Population - Clinical Pediatrics 2013](#)

[Honey for acute cough in children – Cochrane Database Syst Rev. 2018](#)

[Förmånsbeslut Mollipect – TLV 2007](#)